אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

לג.

מסורת הש"ס

א) סנהדרין מד:. ב) לעיל ג. סנהדרין מד: ע"ש, ג) [מסכת כלה מוספתא הוריות פ"כ:], ד) [עיין תוספות מו"ק סה: ד"ה ומל רבו], ה) [ער' תוס' סנהדרין מט: ד"ה אמר ותוספות יומא קי. ד"ה רבא וע"ז יט. ד"ה אמר], ו) [כלי פ"ג מ"ב ופכ"ה מ"ב], ז) [תמיד ל:], ח) שבת מו. וש"נ, ט) בס"ח: הוא, י) רש"ל, כ) [ד"ה שלמדו חכמה], ל) [ל"ל קודם ד"ה ויטלו], מ) הוא אלפים חסר חמשה ושיין בערוך ערך רוש, נ) דף לב., ס) [וע"ש כתוס' ד"ה ר"י וכן בתו' זבחים ל: ד"ה חטאת].

תורה אור השלם

1 כי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ וְחָדַלְתָּ מֵעָזֹב לוֹ עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ: שמות כג ה

2 לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אָחִיךָ אוֹ שׁוֹרוֹ נֹפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ:

דברים כב ד

3 כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אֹיֶבְךָ אוֹ חֲמֹרוֹ תֹעֶה הָשֵׁב תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ: שמות כג ד

4 אִפֹס כִּי לֹא יִהְיֶה בְךָ אֶבְיוֹן כִּי בָרֵךְ יְבָרֶכְךָ יְיָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ:

דברים טו ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואחד פותח כיון לאחר שנגנס בה. נ"ב אבל הר' עובדיה פי' שאותן שני מפתחות היו שניהם נפפסים לגמרי יע"ש:

הגהות הגר"א

[א] גמרא ת"ר לא תרלה כי ממש ת"ל לא תרלה. כל"ל (והוא נדברים כב וכן הוא בספרי שם וש"ס דב' המקבלות כתיב גבי אבל' ומומיתן זה לזה ועיין ריטב"א ושיטה מקובצת והגהר"א ת"מ סי' רע"ב ס"ק כ"): [ב] במשנה חכם. נ"ב גירס' הרי"ף וש"ס אלן שקל נגד רבו: [ג] תוס' ד"ה ומקרעין. וי"ל רבו. נ"ב ומהרי"ם מולק וכ' דוקא גרבו מוכהה (ועמ"ש רבינו בי"ד סי' רמז ס"ק סט):

רבינו חננאל

ת"ר כי תראה יכול מרחוק ת"ל כי תפגע יכול פגיעה ממש פגיא בפנים ת"ל כי תראה הם כיצד ראיה שיש בה פגיעה שיערו חכמים אחד משבעה ומחצה במיל וזהו ריס. ומדדה עמו עד פרסה ונוטל שכרו. קיימא לן פריקה בחנם לדברי הכל ושעינה בשכר כרבנן: **מתני'** אבדתו ואבדת אביו וכו' אבדת רבו שלו קודמת. פי' יניח של אביו ויניח של רבו וישיב את שלו שנאמר אפס כי לא יהיה בך אביון. והמדקדק שלא יבא לידי עניות סוף בא לידי כך: ת"ר רבו שאמרו רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה דברי ר"מ ר' יהודה אומר כל שרוב חכמתו ממנו ור' יוסי [אומר] אפי' לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זהו רבו. אע"ג דאמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה רב ששת דהוא בתרא אמר הלכה כר' יוסי. ועוד הנה שמואל עשה כמותו וקרע על ההוא מרבנן דאסברה הא דתנן במסכת חמיד פ' אמר להן הממונה ושני מפתחות אחד יורד אמת השחי ואחד פותח כיון פירש לו

רוכן. מקריה הוא לו שרוכן תחת משאו כפעם הזאת: **ולא רבנן.** הרגיל בכך: **ולא מפורק.** והוא נריך טעינה. ולקמן פריך הכמיב הקם תקים: **יכול מרחוק.** והטיל עליו שילך שם: **מדדה עמו.** לאחר שהטעינו שמא יחזור ויפול: **גמ' מנא הני מילי.** דשלו קודם: **לא יכיר כך אכיון.** הזהר מן עניות: **כל המקייים בעצמו כך.** אף על פי שלא הטילו עליו הכתוב יש לאדם ליכנס לפנים משורת הדין ולא לדקדק שלי קודם אם לא בהפסד מוכיח ואם תמיד מדקדק פוכח מעליו עול ג"מ ולדקה ופוף שילטרך לבריות: **שלמדו חכמה.** סברת טעמי המשנה ולהבין שלא יהו סותרות זו את זו וטעמי איסור והיתר והמיוב והפטור והוא נקרא גמרא: **מקרא.** תורה נביאים וכתובים: **משנה.** כמו שהן שנויות ואין טעמן מפורש בהן: **כל שרוב חכמתו הימנו.** אם מקרא אם משנה אם גמרא: **האיר עיניו.** שהודיעו טעם משנה אחת שלא יכול להבין: **דאסברן וומא ליסטרון.** בסדר טהרות (כלים פי"ב משנה ג ופכ"ה משנה ג) היא שניה ולא הייתי יודע מה כלי הוא ולמדני שהוא כף גדולה שמסלקין בו זוהם הקדירה והקלחת לגדיין: **קרע מאניה.** קרע שאין ממאסה כדין תלמיד על הרב: **אחד יורד לאמת השחי.** משנה היא במסכת תמיד (פרק ג משנה ו) אלל הנכנסים שחרית לפתות לאמות ההיכל מי שזכה בדישון מזבח הפנימי כו' ושני מפתחות בידו אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון. אחד מן המפתחות הללו פותח פפפס הלפוני שאלל פתח ההיכל בקרן מזרחית לפוות של אולם והיכל כדאמן התם שני פפפסים היה לו לשער הגדול אחד לפתוח ההיכל והאולם ואחד לדלומו ואותו שבדלוס לא נכנס בו אדם שעולם כדמפרש התם ואותו פפפס שבלפון והוא[ב] לפתח שבוית האולם שאלל חמש אמות של כותל ההיכל שבלפון פתח ההיכל ודלת סוכבת בו ואותו מפתח של אותו הפתח יורד לאמת השחי. פפפסים פתחים קטנים כמין כיפות קטנות אריכו כעובי רוחב הכותל ודלת סוכבת בו פוסטי"ר בלע"ז. אחד יורד לאמת השחי הכא לפתות בו אחרים [ג][פפפס שבוית האולם] עומד מבחוץ בתוך האולם ומכנים ידו בתוך שבכותל עד בית שחיו ופותח: **ואחד פותח כיון.** לאחר שנכנס בזה (ה) וכא לו לתא אשר על פני אמת עשרה אמה של אולם וקלת מן ההיכל ופותח במפתח שני דלת אחד שמן התא להיכל מהר בלא טוות כשאר פתחים ונכנס להיכל לפתות דלתות ההיכל: **כיון.** כמו

מה לי רבצן. ות"ת ולישני רובץ בתנס רבצן בשכר דה"נ משני ולא מפורק בתנס אלא בשכר וי"ל דניחא ליה לשנויי דאתי כרבי יוסי הגלילי כדמוכח דאתיא כוותיה: **ונוטל שכר.** כמה שמדדה ונפריקה מיירי שירא פן יכבד אי בטעינה פשיטא דהא טעינה גופה בשכר וכל שכן מה שמדדה: [ו]**וזהו** ריס. אית דגרסי רוס דשנע ומתלה רוס עולה [מ]אלפים דהוי שיעור מיל כדמוכח בפרק שני שעירי (יומא דף סז.) גבי סוכות דשעיר המשתלח: **אבדתו** קודמת. ות"ת אבדתו ואבדת רבו וכבוד אביו איזהו קודם אי אבדתו הלא כבוד אביו עדיף לאמן דאמר בפ"ק דקידושין (דף לב. ושם) משל בן ואם כבוד אביו הלא אבדת רבו קודמת כדאמר לעיל[ו] אבי ה' ויש לומר אבדתו קודמת דהיכא דאביו נהנה מגוף הנהמה מייב לכבדו כגון שחוט לי בהמתך אבל הניחה ליאכל ותביא לי לאכול שגם לאב קשה האבדה אלא שרוצה לאכול[מ]:

ומקרעין זה על זה. אף על פי שאינו יודע יותר לפי שלומדין זה מזה ואם תאמר דאמרינן בפרק האורג (שבת דף קה: ושם) מייב לקרוע על אדם כשר אפילו לא היה בשעת יציאת נשמה [נ] ויש לומר דהכא מייירי בקרע שאינו מתאחה כדין תלמיד על רבו וכן פירש רש"י: אחיכם

[1]רובץ ולא רבצן רובץ ולא עומד תחת משאו ולא מפורק תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו ואי אמרת צער בעלי חיים דאורייתא מה לי רובץ ומה לי רבצן ומה לי עומד הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר צער בעלי חיים דרבנן ה"נ מסתברא דקתני תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא רבי יוסי הגלילי ש"מ ומי מצית מוקמת לה כרבי יוסי הגלילי והא קתני סיפא תחת משאו ולא מפורק מאי לא מפורק אילימא לא מפורק כלל הא כתיב [2]הקם תקים עמו אלא פשיטא לא מפורק בחנם אלא בשכר מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא רבנן לעולם ר' יוסי הגלילי היא ובטעינה סבר לה כרבנן ת"ר [א] [3]כי תראה יכול אפי' מרחוק ת"ל [4]כי תפגע אי כי תפגע יכול פגיעה ממש ת"ל כי תראה ואיזו היא ראייה שיש בה פגיעה [א]שיערו חכמים אחד משבע ומחצה במיל וזה הוא ריס תנא [ב]ומדדה עמו עד פרסה אמר רבה בר בר חנה [ג]ונוטל שכר: **מתני'** [ד]אבדתו ואבדת אביו אבדתו קודמת אבדתו ואבדת רבו שלו קודם [ה]אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא [ו]ואם אביו [ב] חכם של אביו קודמת [ז]היה אביו ורבו נושאין משאוי מניח את של רבו ואחר כך מניח את של אביו [ח]היה אביו ורבו בבית השבי פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו [ט]ואם אביו חכם פודה את אביו ואח"כ פודה את רבו: **גמ'** מנא הני מילי [ג]אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא [ד]אפס כי לא יהיה בך אביון [ה]שלך קודם לשל כל אדם ואמר רב יהודה אמר רב [ו]כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך: היה אביו ורבו נושאין משאוי וכו': [ז]תנו רבנן רבו שאמרו רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה דברי ר"מ [ח]רבי יהודה אומר [ט]כל שרוב חכמתו הימנו רבי יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זה הוא רבו אמר רבא כגון [י]רב סחורה דאסברן [יא]זוהמא ליסטרון שמואל קרע מאניה עליה ההוא מרבנן דאסבריה [יב]אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון אמר עולא [יג]תלמידי חכמים שבבבל עומדין זה מפני זה וקורעין זה על זה [יד]ולענין אבדה במקום אביו אינן חוזרין אלא לרבו מובהק קבעי מיניה רב חסדא מרב הונא תלמיד וצריך לו רבו מאי אמר ליה חסדא חסדא לא צריכנא לך את צריכת לי עד ארבעין שנין איקפדי אהדדי ולא עיילי לגבי הדדי יתיב רב חסדא ארבעין תעניתא משום דחלש דעתיה דרב הונא יתיב רב הונא ארבעין תעניתא משום דחשדיה לרב חסדא איתמר רב יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן הלכה כרבי יהודה רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת הלכה כרבי יוסי ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן [טו]הלכה כסתם משנה ותנן רבו שלמדו חכמה מאי חכמה רוב חכמתו ת"ר העוסקין במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה ונוטלין עליה שכר [טז]גמרא אין לך מדה גדולה מזו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן גמרא הא גופא קשיא אמרת בגמרא אין לך מדה גדולה מזו והדר אמרת ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא אמר רבי יוחנן בימי

(פסחים דף נז.) **יעשנה** בדפוס ויקבענה כיון מהר בלא טורח. והאי שער הגדול הוא פתח ההיכל שבין אולם להיכל: **עומדין זה מפני זה.** כדין תלמיד לרב לפי שהיו יושבין תמיד בבית המדרש יחד ומקשין ומפרקין ומולם למדים זה מזה: **לרבו מובטח.** שרוב חכמתו ממנו כר"י: **ונריך לו רבו.** ששמע שמועות שיש בידו מפי אחרים: **מאי.** כלומר קודם לאביו לענין אבדה: **ואפן רבו שלמדו חכמה.** פתמא כר' מאיר: **רוב חכמתו.** אם מקרא מקרא אם משנה משנה: **מדה.** היא קלת: **ואינה מדה.** שהמשנה וגמרא יפיס ממנה מפני שתלוין בגירסא ומשתכחים שבימיהם לא היה גמרא בכתב וגם לא היה ניתן ליכתב אלא לפי שנתמעטו הלבבות התחילו דורות [אחרונים] לכתבו: **גמרא.** כבר פירשתי למעלה[ב] שהוא לתת לב להבין סתימות טעמי המשנה מה הם וכשאתים סותרות זו את זו יבין לתרץ שיהיו שתיהן קיימות או לדעת דברי המתנאים המלוקים בדבר ונימא הא מני פלוני מכם הוא:

כימי

עליו כאשר קורע התלמיד על רבו. וכן פירש רבא כי רבו כגון רב סחורה דאסברן שמהפך בה בשר בתוך הצלחת נקראת זומליסטרון; ובתלמוד ארץ ישראל [ג] רב כר"ש חד בר נש פתח פומיה דרב ושמע דדפק ובוע עלוהו. ומתניתין נמי כר' יוסי דייקא [ד] והא דאוקימנא כר' יהודה שיעורא הוא: ת"ר העוסק במקרא פי' במקרא בלבד ואין מתעסק גם בתלמוד מדה שאינה מדה היא שהרי לא נתעסק גם בפתרון המצות. במשנה מדה שנוטלין עליה שכר פי' המתעסק בפתרון המשנה שיש בה הרבה מן המצות שהן

עין משפט
נר מצוה

קפח א מיי' פי"ג מהל' טוען ונטען הי"ו סמג עשין פח עטיי"ע מו"מ סי' רעב סעיף ה:
קפט ב מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ד:
קצ ג מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ו:
קצא ד מיי' פי"ג מהל' מתנה עשין עד טוש"ע מו"מ סי' רסד ס"א:
קצב ה ו מיי' שם הי"ב ופי"ב מהלכות מ"מ הלכה ח סמג שם טור ש"ע שם ס"ב ועור ש"ע רי"ד סי' רמב סל"ד:
קצג ז מיי' פי"ב מהל' מ"מ ה"א סמג שם טוש"ע רי"ד סי' רמב סל"ד:
קצד ח ט מיי' שם ופי"א מהל' מתנות עניים הל' יח סמג שם וסי' קפב טוש"ע שם וסי' רנב ס"ט:
קצה י מיי' פי"ב מהל' אבידה הלכה ז סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסד ס"ג וטוש"ע רי"ד סי' רמב סל"ד:
קצו כ טוש"ע מ"מ שם:
קצז ל מיי' פי"ב מהל' אבידה הל' ב ופי"ה מהל' מ"מ הל' ט סמג עשין שם מ"מ סי' רסד ס"ב וטוש"ע רי"ד סי' רמב סעיף ל:
קצח מ מיי' פי"ה מהל' מ"מ ופי"ט מהל' אבל הי"ח סמג עשין יב עד סב טוש"ע רי"ד סי' רמב ס"ל ומי' שם ס"ז וסעיף מ:
קצט נ מיי' פי"ב מהל' אבידה הל' ב סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסד סעיף ב:
ר ס מיי' פ"ל מהל' מ"מ הלכה יא סמג עשין יב טוש"ע רי"ד סי' רמו ס"ד:

לעזי רש"י

פושטירד (פושטירנ"א). רלת קטנה. פתח צדדי.

מוסף רש"י

לא יהיה בך אביון. לא תהיה עלמך לידי עניות (לעיל ל:) האחר בעצמך שלא תבא לידי עניות (סנהדרין סד:). תלמיד וצריך לו רבו. ללמוד ממנו (חולין פח. ע"ש). הלכה כסתם משנה. רבי הוא עיקר המשנה וכשבאה דברי חכם ויש בעיניו שאין פתם ולא הזכיר שם אומרי עליהם כדי שלא יהו שניהם מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן (ביצה ב:).

רבינו חננאל (המשך)

פתחתא אחד היה מכנים ידו ופותח בו מיד והאחר לא יכול לפתוח בו עד שהיה מוריד ידו עד שחיו וכך היה פותח וכן הוא מפורש בתלמוד ארץ ישראל [ו] הנה שמואל לא למד ממנו אלא פירוש משנה זו בלבד ומיין ששמע שמת קרע זומליסטרון [ז] פי' התרוד שמהפך בה בשר בתוך הצלחת נקראת זומליסטרון; ובתלמוד ארץ ישראל [ז] רב כר"ש חד בר נש פתח פומיה דרב ושמע דדפק ובוע עלוהו. ומתניתין נמי כר' יוסי דייקא [ז] והא דאוקימנא כר' יהודה שיעורא הוא:

ת"ר העוסק במקרא פי' במקרא בלבד ואין מתעסק גם בתלמוד מדה שאינה מדה היא שהרי לא נתעסק גם בפתרון המצות. במשנה מדה שנוטלין עליה שכר פי' המתעסק בפתרון המשנה שיש בה הרבה מן המצות שהן

ו) כן מנוחר כירושלמי נשוף פרקין. ב) כיה גירסת רבינו ומולימטרון כתיבה אחת וכיה גי' הערוך בערך זמלסטר וע"ש עוד גירסת אחרת. ג) נראה לפיי שיין כאן רק מקומו לעיל אבל דברי ר"מ. ד) וכן איתא בשמ"ק וכאורית מהריי"ק בשולם קפ"ט דרבינו ספק כר' יוסי:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com